

In Curia jure conventus non solum litem contestari, sed etiam iudicium peragere cogitur, ibid. n. 4
 In Curia num possit aliquis accusari de crimine alibi patrato, ibid. n. 9. & seqq.
 In Curia non conveniuntur, qui habent privilegium revocandi domum, ibid. n. 8

D.

Damnatus.

Damnatus ultimo supplicio de jure regio testari permittitur. p. 144. n. 10. Secus de jure communi, juxta quod si ita damnatus pendente appellatione testetur, subsistet testamentum. ibid.
 Quid si pendente appellatione, obierit is, cujus bona ob crimen addicta sunt per sententiam fisco, an illi deferantur, vel rei successori, ibid.

Debitor.

Debitor in specie legis *Scripturas*, C. qui potior, an necesse sit, ut propriam subscriptionem agnoscat ad creditoris prælationem. p. 139. num. 23
 Debitor quantitatis respectu certæ speciei, hac precepta, liberatur. p. 175. n. 39
 Debitor exsolvens adversus juris ordinem creditori, fraudatis potioribus, an peccet, remissivè. p. 181. n. 26

Decretum.

Decretum cum clausula irritante quos producat effectus, remissivè. p. 67. n. 42
 Ea uti non potest, nisi supremus Princeps. ibid.
 Decretum hoc an astringat Principem ipsum decernentem. p. 68. n. 48
 De primo, & secundo decreto, eorumque effectibus, remissivè. p. 72. n. 2

Delegatio, & Delegatus.

Delegatio Pontificis ad causam si non habeat effectum, an possit Ordinarius in eadem procedere causa. p. 66. n. 32
 Delegatio si fiat nomine dignitatis, non expirat, mortuo, re integra, delegante. p. 77. n. 12
 Delegatus defuncto delegante, antequam uti jurisdictione incipiat, nihil agit validè, etsi mortem illius ignoret. p. 68. n. 51
 Delegatus Principis quamquam sciat causam sibi commissam, alteri postea delegatam, non tenetur superfedere, donec rescriptum ipsi notum fiat. p. 69. n. 59
 Delegatus Ecclesiasticus an possit, tamen in literis non exprimat, omisso recursum ad Ordinarium diocesis, auxilium brachii sæcularis implorare. p. 70. n. 3. & 4
 Delegatus habens familiam armatam, si requiratur, auxilium tenetur impartiri. ibid. n. 4
 Delegatus sciens, re integra, jurisdictionem delegantis quomodolibet extinctam, nequit de causa sibi commissa cognoscere. p. 76. n. 2
 Secus in iudice dato. ibid. n. 3
 Delegatus aliena jurisdictione utitur: iudex verò requisitus sua. ibid. n. 2
 Delegatus ad universitatem causarum, pro Ordinario habetur. p. 160. n. 7
 Delegatus ad causarum universitatem, si recusetur, socium assumit: ad causam singularem removetur de jure communi. ibid. Nec opus est causam reculationis exprimere. p. 161. n. 16
 Delegati cum clausula, *Et eorum cuilibet*, an possint omnes simul de causa cognoscere, an possint omnes simul de causa cognoscere. p. 164. num. 53

Delicatus.

Delicatus contrahens audiri non debet. p. 33. n. 26

Decime.

Decimarum debitores possunt in utroque foro conveniri, si laici sint, aut si quærat an hic vel alias solvere debeat. p. 204. n. 9. & seqq.
 Ampliatur etsi decimarum conductor egerit. ibid. n. 10
 Decimarum debitores per censuram ad solutionem compelli possunt. ibid.
 Decimæ quoties ex concessione legitimè Principibus, aut privatis laicis solvi debent, cognitio super illis, sive de jure, sive de facto, ad forum sæculare spectat privativè. ibid. n. 11
 Ampliatur. ibid. n. 12
 Decimæ novæ, quæ solvi non consueverunt, si per Ecclesiasticos petantur, causa per querelam ad suprema Prætoria deferunt. ibid. n. 13
 Decimarum laicus conductor quo in foro pretio conveniendus. ibid. n. 14. & 15

Delictum, & Delinquens.

Delicta ne maneant impunita, publicè interest. p. 198. n. 22. & seqq.
 Delinquens accusari, & puniri potest in loco delicti, originis, ac domicili. p. 80. n. 31. Sed de consuetudine in originis loco nullus accusatur. ibid.
 Delinquentes etiam illicitè se à pœna liberare fatagunt. p. 194. n. 24

Democratia.

Democratia politici gubernii species. p. 15. n. 93

Dictio.

Dictio *Et*, ac dictio *cum*, qualiter inter se ad conjungendum differant. p. 66. n. 36

Dies.

Dies incertus pro conditione habetur. p. 235. n. 43

Dignus.

Dignus quando trahat ad se minus dignum. p. 201. n. 5. & seqq.

Dilatio.

Dilatio omnis de fraude suspecta rejici in judiciis debet. p. 106. n. 8

Dispositio.

Dispositio hominis in dubio ita debet intelligi, ut si juri conformis. p. 56. n. 28. Et juxta regionis consuetudinem. p. 177. n. 52.

Divisio.

Divisio non admittitur in successione dignitatum ac primogeniorum. p. 20. n. 130

Dominium.

Dominium bonorum dotialium, quæ inestimata traduntur, penes uxorem residet. p. 176. n. 53
 Dominium rei venditæ non transfertur in emptorem, perfecto contractu, nisi pretium solvatur, aut aliter venditori satisfiat: quod fallit, si de pretio fides sit habita. p. 177. n. 63

Dominus.

Domini vasallorum inferiores tenentur subditis justam per se, vel per suos iudices ministrare: alioqui ad damna obligantur. p. 38. n. 13.
 Habent superius tribunal respectu iudicium ordinatum, qui populis eliguntur; ab ipsis tamen

tamen causas pendentes avocare non valent p. 40. n. 27
 Possunt cognoscere de causis appellationis in suo territorio, etiam per suos Vicarios. p. 41. n. 30
 Dominus vasallorum si fraudulenter causas delegaret, ut ad se provocaretur, & non ad regiam Prætoria, fraus ei non prodesset, & in Cancellariis admitteretur à tali delegato appellatio, omisso medio. ibid. n. 35
 Domini vasallorum possunt in Curia conveniri, etsi aliàs sint in hoc privilegiati. p. 57. n. 40
 Domini inferiores an possint avocare causas pendentes coram iudicibus ordinariis per populos electis in suo territorio. p. 64. n. 18. & p. 65. n. 20. seqq.
 Non possunt ipsi, nec ipsorum Vicarii causas, de quibus cognoscunt, ad iudices ordinarios remittere, ut inviti ipsas definiant. ibid. & seqq. n. 24. & 25
 Dominus ædis, quam locavit, ex supervenienti necessitate potest ejicere inquilinum intra locationis tempus: aliud juris est in conductore, qui non permittitur domum, non soluta pensione, derelinquere. p. 184. n. 30
 Vide *Conductor.*

Dominus villæ, aut castri nullum habet jus in pascuis publicis, ut eis uti possit. p. 217. n. 1
 Limitatur. ibid. n. 4
 Nequit usum pascuorum vasallis tollere, vel coarctare. ibid. n. 2
 Dominus habitans in proprio oppido quantum ex pascuis publicis, ac montibus participet. p. 218. n. 15. & seqq.
 Dominus in cola proprii oppidi pro duobus contribuit ad onera publica. ibid.
 Dominus fundi de jure gentium, & communi ad libitum illo uti potest, adhibita, quam maluerit, cultura, ac omnibus prohibere ne ad ipsum ingrediatur, aut greges immittant ad pastum. p. 219. n. 21
 Domino invito non licet re aliena uti, etsi ex usu commodum ipsi domino subsequatur. ibid.
 Dominus in Hispania, etsi non permittatur agrum culturæ, & messium collectioni deferentem ad pastum destinare, non prohibetur novellare oliveta, aliàsve arbores in eo plantare. ibid. n. 24. & p. 220. n. 41
 Hujusmodi culturæ mutatio, & arborum plantatio non licebit domino fundi, si alius habeat servitutem immittendi greges, ut collectis fructibus, depascantur. p. 219. n. 25
 Domino cuique liberum est agri sui innovare culturam. ibid. n. 29
 Dominus potest propria pascua ad culturam reducere. p. 220. n. 41
 Dominus territorii communis an possit punire socium delinquentem in illo. p. 238.
 Dominus jurisdictionis communis nequit delinquenti poenam pecuniariam remittere in præiudicium socii. ibid. n. 8
 Domino jurisdictionis majori ex parte tempore belli militiæ administratio committitur, & oppidi custodia. ibid. n. 9
 Singulis dominis civitatis portarum claves tradi debent. ibid.

Donans, & Donatio.

Donatio omnia bona sua, etiam futura, quoties de jure licet, si constituat de donatarii nomine possidere, cujusque rei postea per ipsum quaesitæ dominium, & possessio absque ap-
D. de Fidei Com. Ench.

prehensione donatarii eidem acquiritur. p. 180. num. 22
 Donatio omnium bonorum præsentium ac futurorum non tenet. ibid. n. 21
 Donatio bonorum omnium præsentium de jure communi subsistit, sed regio nostro reprobat. ibid.
 Donatio bonorum omnium intelligitur de præsentibus tantum. ibid.

Dos, & Dotale.

Dos in dubio non præsumitur æstimata tradi viro. p. 170. n. 2.
 Dos si tradatur, ita ut per arbitrios æstimetur, nec æstimatio subsequatur, an dos æstimata censetur arbitrio boni viri. ibid. n. 3. 4
 Dos æstimata judicabitur, si pro centum promissis in pecunia fundus præstetur viro: quod limitatur. Idem erit si promittatur certa quantitas in specie solvendi. p. 171. n. 5
 Dotis æstimatio præsumpta tacitam venditionem operatur. ibid. n. 6
 Dos æstimata si tradatur cum pacto, ut res dotales, soluto matrimonio, reddantur eidem formis, utrum tacita emptio contracta intelligatur. ibid. 7. Quid si vir promiserit dotem restituere, ita ut eam receperit. ibid.
 Quid si convertit, ut res dotales pro eodem pretio, quo æstimatæ sunt, restituantur, ibid. n. 9. p. 173. & seqq. n. 19. & 20
 Utrum hoc casu teneatur maritus restituere pretium rerum, quæ ipsius levissima culpa perierunt. p. 171. n. 10. & seqq.
 Dotis natura æstimatæ, vel inæstimatæ immutari nequit per pactum ex intervallo subsequens, sed novatione opus est. p. 172. n. 15
 Dotis æstimatæ augmentum, vel diminutio à quo tempore incipiat ad maritum pertinere. p. 173. 21
 Ex dotis tacita venditione, quæ per æstimationem contrahitur, non debetur gabella, vulgò *Alcavala*. ibid.
 Dos si tradatur æstimata cum pacto, aut res eadem restituantur à soluto matrimonio, augmenti, ac diminutionis ratione habita, an tacita contrahitur venditio, & ad quid maritus teneatur. ibid. n. 22. Quid si paciscatur, ut eadem res, vel dos eadem reddatur. ibid. num. 23
 Utrum, eo casu maritus valeat alienare immobilia dotis ex uxoris consensu. ibid. n. 24
 Si Dos, præmissa æstimatione, tradatur ea conditione, ut maritus aut tres ipsas dotales, aut pretium restituat, an venditio contrahi censetur. p. 174. n. 28. Ad quid maritus teneatur si quid ex dote pereat. ibid. n. 29. An possit res dotales alienare. ibid. n. 30. Cujus est electio dandi, vel recipiendi res, vel pretium. p. 174. num. 31
 Quid si maritus promittat restituere res, vel pretium, quod uxor maluerit. ibid. n. 32
 Hoc casu maritus nequit alienare dotalia sine assensu uxoris. ibid. n. 33
 Dos consistens in rebus quæ pondere, numero, vel mensura traduntur, aut in aliis, quæ servando servari non possunt, qualiter soluto matrimonio restituatur. p. 175. n. 36
 Dos an habeatur pro æstimata, si de pretio bonorum dotialium non appareat, licet in instrumento exprimat quod dos traditur æstimata, ibid. & seqq. n. 37. & 42.

Aestimatio num faciat emptionem dotis, cum maritus solvendo non sit tempore traditionis. *ibid.* n. 43. & seq.

Dotis aestimatae pretium si maritus reddere non valeat, cum matrimonium solvitur, mulier ad res dotales contra tertium agere potest, praemissa executione in bonis viri. *ibid.* & seq. n. 45. & p. 176. n. 46.

Ampliatur, quamvis mulier alienationi consenserit. *ibid.* n. 47

Hoc privilegium uxorum an transeat ad haeredes *ibid.* n. 46

Dotis aestimatae constitutio non est propria alienatio. *ibid.* n. 53

Dotem si mulier minor bona immobilia, vel mobilia pretiosa dederit aestimata, utrum egeat iudicis decreto, & autoritate. *ibid.* num. 53. & seq.

Utrum si absque decreto mulier minor immobilia aestimata dederit viro suo, possit soluto matrimonio, pretium exigere, rebus dotalibus rejectis. *ibid.* n. 55

Dotis aestimatio non producit emptionem, quoties deficit solemnitas, quae iure desideratur. *ibid.* n. 59

Dotis aestimatio post traditionem ex intervallo facta non operatur emptionem, etsi exprimat, quod ejus causa taxatio bonorum dotalium adhibetur. *ibid.* n. 61. Quando ex intervallo, vel incontinenti facta censetur, à iudicis pendet arbitrio. *ibid.*

Dotis taxatio facit emptionem, licet res aestimatae praesentes non sint. *ibid.* n. 62

Dotis aestimatio non transfertur dominium in maritum, nisi interveniat traditio. *ibid.* n. 64

P. o Dote competit jus avocandi pecuniam solutam posteriori creditori, etiam bona fide consumptam. *ibid.* n. 7. & 10

In Dote si mulier minor tradit immobilia etiam curatoris autoritate absque decreto iudicis, aestimatio non producit emptionem. *ibid.* n. 52

Dotalium bonorum aestimatio ad diversos effectus fieri solet. *ibid.* n. 8

Dotalis aestimatio non inducit venditionem quoties ad alium finem facta probatur, aut ex conjecturis praesumitur. *ibid.*

Ex Dotali contractu maritus de levi culpa tenetur, non de levissima. *ibid.* n. 10

De Dotalium rerum alienatione per maritum, remissive. *ibid.* n. 24

Dotales res si tradantur aestimatae, ita ut maritus easdem restituere, soluto matrimonio, teneatur, periculum ad uxorem spectat, & an vir ex levi, vel levissima culpa obligetur. *ibid.* p. 174. n. 25. Habetur ratio augmenti ac diminutionis, quoties convenit, ut res eadem restituantur. *ibid.* n. 26

Dotalium rerum immobilium alienatio viro ex consensu uxoris iure communi ante Justinianum permittebatur. *ibid.* n. 24

Ad Dotales res agens mulier ob mariti inopiam contra tertium, oblato pretio, repellitur. *ibid.* n. 48. Quod verum est soluto matrimonio. Aliud juris erit, si matrimonium confiter, ac propter dilapidationem mulier dotem repetat, quia non repellatur, exhibita ipsi aestimatione. *ibid.* n. 49

Dotalium rerum taxatio non operatur tacitam venditionem, cum non datur proportio inter res, & pretium: & quantum debeat esse excessus, ne venditio praesumatur. *ibid.* n. 50

E.

Ecclesia.

Ecclēsia inutilem habens Episcopum, vidua nuncupatur. *ibid.* n. 11

An Ecclesia gaudeat privilegio legis unice, *C. quānd. Imper. int. pup. & vid.* *ibid.* & seq. n. 13. & 15.

Ecclesia spoliata per vim, aut dolum à laico, potest pro restitutione forum Ecclesiasticum, sive saeculare adire. *ibid.* n. 14

Ecclesia utitur iure minoris vel pupilli. *ibid.* n. 16

Ecclesia venditrix, ut teneatur laicum emptorem ad causam exiens, in saeculari foro debet litigare. *ibid.* n. 12

Ecclesia agens adversus laicum, agit in ejus foro. *ibid.*

Si Ecclesia reconvenitur, respondere cogitur. *ibid.* n. 13

Ecclesia succedens laico causam cum antecessore ceptam in foro saeculari prosequitur. *ibid.* num. 14.

Ecclesiae non competunt omnia filii privilegia. *ibid.* n. 15

Ecclesiae Toletanae constructio. *ibid.* n. 77

Ecclesiastici Praelati, & clerici habentes à Rege temporalem jurisdictionem, illi subijciuntur, ut proprii vassali. *ibid.* n. 7

Egica Rex.

Egica Gothorum Rex inter egregios Principes recensetur. *ibid.* n. 39

Electio.

Electionis actus tribuitur illum confirmanti. *ibid.* n. 26.

Emptor.

Pro Emptore contra venditorem in dubiis respondetur. *ibid.* n. 10

Emptor ut dominium rei venditae acquirat, facere debet nummos vendentis. *ibid.* n. 63

Emphyteusis.

In Emphyteusis successione an sit locus repraesentationi. *ibid.* n. 84

Episcopus.

Ab Episcopo, aut alio Praelato habente temporalem jurisdictionem, quoad illam ad Regem necesse est appellandum, nec ad Metropolitanum etiam de jure partium consensu valet appellatio. *ibid.* n. 2. & 3

Si appellatio non detulerit, opus non est extraordinario auxilio per viam violentiae, sed iure ordinario ad Regia Praetoria recurritur. *ibid.* n. 4

Episcopus se gerere debet ut laicus in suae jurisdictionis exercitio, nec licebit censuris, aut ministris Ecclesiasticis uti. *ibid.* n. 5

Episcopali sede vacante per decessum Praelati habentis temporalem jurisdictionem, haec per Capitulum non exercetur, sed per Magistratus Regios. *ibid.* n. 6

Episcopus rector civitatis quoad munus temporale Principi territorii subijcitur. *ibid.* num. 8.

Si Episcopus fraudulenter causas Ecclesiasticas deleget, ut ad se, & non ad Metropolitanum provocetur, appellari debet ad istum, omisso Episcopo. *ibid.* n. 9

Episcopus potest avocare causas pendentes coram suo Vicario. *ibid.* n. 11. Fallit si ex delegatione Pontificis procedat. *ibid.* n. 13

Episcopus

Episcopus absque causa suum Vicarium generalem removet, etiam Pontificia autoritate confirmatum. *ibid.* n. 11

Epistola.

Epistola quid sit, quomodo comprobetur, & quam probationem inducat. *ibid.* n. 35

Ut obliget scribentem, quid tempore receptionis desideretur. *ibid.* n. 36

Quando noceat recipienti, & qualiter comprobetur per literarum probationem. *ibid.* n. 13

S. Ermenegildus.

S. Ermenegildus Gothorum Rex tyrannicè à patre carnifici enecandus traditus, augustiori corona triumphat. *ibid.* n. 23

Error.

Error facti in contractibus tripliciter contingit, & quos producat effectus. *ibid.* n. 20

Error juris nec ad ufucapionem, nec ad excludendam haereditatis petitionem prodest. *ibid.* n. 21

Error communis quando valeat confirmare actus per falsum Magistratum gestos. *ibid.* n. 27. & seq.

Ervigius.

Ervigius Gothorum Rex Catholicæ Religionis cultos eximius. *ibid.* n. 38

Euricus Rex.

Euricus Gothorum Rex primus eorum leges literis mandavit. *ibid.* n. 12. Diem obitus sui subditis praenunciavit. *ibid.*

Exceptio.

Exceptiones ante litem contestatam, vel intra certum tempus ex lege obijciendae, an postea admittantur, si opponens juret, antea illarum notitiam nullam habuisse. *ibid.* n. 22. & seq.

Exceptionem fraudulenter extra tempus obiectam iudex ex officio repellit, sed non ex levi fraudis suspitione. *ibid.*

Exceptionem dilatoriam allegans Advocatus post litem contestatam punitur. *ibid.* n. 24.

Quae Exceptiones dilatoriae post litem contestationem admittuntur. *ibid.* n. 25

Exceptiones peremptoriae in quovis iudicii statu opponi de jure communi permittuntur. De jure nostro regio tempus est praescriptum. *ibid.* n. 26. De consuetudine apud nos audiuntur usque ad attestationem publicationem. *ibid.*

Exceptio dilatoria si post litem contestatam competere incipiat, tunc erit admittenda. *ibid.* n. 33

Exceptio peremptoria utrum opponi possit post conclusum in causa, quae antea litiganti non competebat. *ibid.* n. 34

Exceptio, quam litigans sibi competere non ignorabat, post conclusum in causa rejicitur. *ibid.* n. 35

Excommunicatio.

Excommunicationis sententia non suspenditur, imò post eam potest appellans excommunicatus denunciari. *ibid.* n. 17

Excommunicatio post appellationem est ipso jure nulla, nec deserta hac, illa convalescit. *ibid.*

Si excommunicatio, & appellatio eadem die

concurrant, in dubio illa praecessisse praesumitur. *ibid.*

Exemplar, & Exemplatio.

Exemplar, & exemplum quoad instrumenta quomodo distinguantur. *ibid.* n. 15

Ad Exemplationem instrumenti num sit opus citatione partis, ubi idem tabellio author originalis exemplum extrahit. *ibid.* n. 17

Exemplar in non citatos ad extractionem, licet non probet, praesumptionem producit. *ibid.* num. 19

Exemplar illis praedicit, qui citati non contradixerint, aut contradicentibus, qui succubuerunt. *ibid.* n. 18

Exemplar assensu partium comprobatum, aut in iudicio productum probat in consentientes, ac producentes, licet in exemplatione non intercesserit autoritas judicialis. *ibid.* n. 30

In Exemplaris confectioe solemnitates adhibendae sunt in duplici differentia, quaedam praesumuntur, & quaedam probari debent. *ibid.* num. 10

Ad Exemplaris extractionem nulla desideratur citatio, quoties nulli ex ea potest inferri praedictum. *ibid.* n. 34

Exemplar privilegii Principis non mandatur executioni, sed originali debet exhiberi. Et si jubeatur expressum, ut transumptum exequatur, an ad extractionem necesse sit, ut citatur is cui nocet. *ibid.* & seq. n. 35

Exemplatio, & Exemplum.

Exemplo instrumenti non creditur, nisi constet de originali; idem erit de privilegio. *ibid.* num. 3

Ut Exemplo scripturae fides adhibeatur, potest ex causa Princeps impetrare. *ibid.* n. 4

Exemplum non meretur fidem quamvis plures notarii ad extractionem concurrant. *ibid.* n. 13

Exemplum deduci potest ex originali tradito parti, si iusta causa intervenerit, & juris solemnitate servata. *ibid.*

In Exemplo, ut fidem faciat, an sigillum & iudicis autoritas desideretur. *ibid.* n. 15

Exemplum instrumenti exemplari num faciat fidem, ac inter quos. *ibid.* n. 15

Exemplum desumptum ex alio, quod est apud acta, quando probet. *ibid.* n. 21

Exemplum in actis relictum ex originali nihil probat, si adversario petente, ut iterum originale edatur, quod falsum asserit, non exhibeatur. *ibid.* n. 22

Exemplum publici instrumenti assumptum ex alio, quod extat in actis, licet probet, paratam non meretur executionem. *ibid.* n. 23

Exemplum in actis ita probat, ut licet postea in originali aliqua suspicio fraudis appareat, nihil illi noceat, quo minus fidem faciat. *ibid.* n. 24

Limitatur quoad tertium, qui ignoravit instrumenti productionem. *ibid.*

Exemplum instrumenti antiquum à tabellione extractum absque solemnitate mentione, quando probet. *ibid.* n. 28

Si enunciatur, juris solemnitates intervenisse in exemplatione, & quadraginta anni praeterierint, exemplo fides adhibetur. *ibid.* n. 29

In Exemplatione solemnitas non praesumitur ex temporis diuturnitate, quoties ex inspectioe defuisse, aut nulliter adhibita apparet. *ibid.* n. 31